

PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de

VLAAMSE VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE

Afgiftekantoor 2600 Berchem 1

ISSN 0771-5277

Redaktiecomitee : F. COENEN (Brussel), B. GOATER (Bushey, England), Dr. K. MAES (Gent), Dr. K. MARTENS (Gent), A. OLIVIER (Antwerpen), W.O. DE PRINS (Antwerpen).

Redactieadres : W.O. DE PRINS, Diksmuidelaan 176, B-2600 Antwerpen (Belgium).

Uitgegeven met de steun van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Jaargang 16, nummer 3

1 juli 1988

Trekvlinders in 1987, vierde jaarverslag (Lepidoptera)

Eddy VERMANDEL

Résumé. Lépidoptères migrants en 1987, quatrième rapport (Lepidoptera)

Rapport sur les migrants observés en Belgique en 1987. Un sommaire en langue française et anglaise a été ajouté en fin d'article.

Abstract. Migrating Lepidoptera in 1987, fourth report (Lepidoptera)

Report on the migrants observed in Belgium in 1987. An abridged version in French and English is added at the end of the paper.

Vermandel, E. : Poorterslaan 118, NL-4561 ZN Hulst (Nederland).

Inleiding

De bekendheid en belangstelling voor het Belgisch Trekvlinderonderzoek neemt nog steeds toe. Artikelen in o.a. het natuurtijdschrift *Grasduinen*, in diverse landelijke kranten en regionale natuurbladen zorgden hiervoor. Ook via het BRT-radioprogramma «Gewoonweg» werd (op 17 augustus 1987) aandacht gevraagd voor het trekvlinderfenomeen. Het aantal vaste medewerkers kwam dan ook ruim boven de honderd te liggen. Jammer genoeg werden ook tientallen «nieuwsgierigen» aangetrokken die het BTO alleen maar tijd en geld kosten. Een aantal entomologen toonde zich bereid om mee te werken en mee te denken via tweemaandelijks schriftelijke vergaderingen. Via een halfjaarlijkse Nieuwsbrief hopen wij een hechte band te smeden met en tussen alle vaste medewerkers.

Uiteindelijk kwamen er twee propvolle ordners met gegevens binnen van 93 vaste medewerkers die gegevens instuurden van 132 verschillende personen. Een twintigtal personen vroeg gedurende de wintermaanden om de benodigde informatie en beloofde einde 1988 hun eerste inbreng toe te zenden. De ongelijke verdeling van de medewerkers over het land blijft, doordat de groei zich vrijwel tot nederlandstaligen beperkte. Gelukkig is er geen provincie zonder medewerkers en heeft zich ook een eerste Luxemburger aangemeld. Zeeuws-Vlaamse gegevens zijn ook dit jaar weer in het verslag verwerkt.

Klimatologisch overzicht van 1987

- Januari : Eerste zeven dagen vrij zacht en nat, daarna droog en koud. Neerslag normaal en een uitzonderlijk lage windsnelheid en zonneshijnduur.
- Februari : Plaatselijk (vooral Zuid-Vlaanderen) zeer nat, maar landelijk gezien zeer abnormaal lage waarden voor de windsnelheid, zonneshijnduur en neerslag. Temperaturen normaal.
- Maart : Zeer koud door echte winterinval, veel maartse buien. Windsnelheid en zonneshijnduur normaal.
- April : Zeer droog, uitzonderlijk hoge temperaturen, lichte doch langdurige zuidenwind, zonneshijnduur normaal.
- Mei : Koud, somber, droge periode tussen de 4e en 10e, daarbuiten zeer nat; abnormaal tekort aan zonneshijnduur, normale windsnelheid.
- Juni : Zeer koud, zeer nat, uitzonderlijk tekort aan zonneshijnduur, zwakke wind. Eindigde plots met twee hittedagen.
- Juli : Tot 16 juli warm, droog en zeer zonnig; daarna fris, zeer nat en somber. Abnormaal lage windsnelheden.
- Augustus : De eerste tien dagen 4°C te koud. Van de 11e - 23e toch zomers warm, nat tussen 22e en 27e. Abnormaal lage windsnelheden. Andere maandwaarden normaal.
- September : Overwegend westelijke winden, soms noordwestelijk. 40-50 uur te weinig zon, vrij droog en zacht, vooral 's nachts zeer zacht, een zeer frisse laatste week. Windsnelheden abnormaal laag.
- Oktober : Normale maandwaarden voor de temperatuur, neerslag, zonneshijnduur en windsnelheid. Uitzonderlijk veel wind vanuit het zuiden, krachtig op de 16e.
- November : Te weinig zon, zeer nat van 11e - 26e, abnormaal lage windsnelheid, normale temperaturen.
- December : Koud begin, zacht einde. Weinig neerslag, abnormaal veel zon en normale windsnelheid.

1. *Colias hyale* (LINNAEUS)

Het probleem van het al dan niet inheems zijn van de Gele Luzernevlinder blijft aanhouden. Op 9 mei werd een zeer gaaf mannetje opgemerkt te Torgny (prov. Luxemburg). H. VAN BSAUW schrijft : «De vlinder scheen ons omwille van zijn gaafheid pas uit de pop gekropen te zijn.» Toch werd de soort tot einde juni nergens meer gesignaleerd. Pas op 26 juni werd de tweede gezien te Yvoir (prov. Namen) (M. VAN OPSTAELE). Juli leverde geen enkele melding op en verspreid over de maand augustus slechts vijf exemplaren. Op 20 september werden op een luzerneveld te Lessive nog drie exemplaren aangetroffen (J. IDE). In Noord-België werden geen Gele Luzernevlinders aangetroffen. Een vraag naar mogelijke verwarring met *Colias australis* wordt door deze medewerkers ontkennend beantwoord. Deze nauwverwante soort zal dan ook in 1988 nauwkeuriger gevolgd worden.

Vindplaatsen : Namen: Lessive, Yvoir, Jemelle; Lux.: Torgny; Hen.: Silly; Limburg: Engsbergen. Maandtotaal : mei 1; juni 1; juli 0; augustus 5; september 3. Jaartotaal : 10

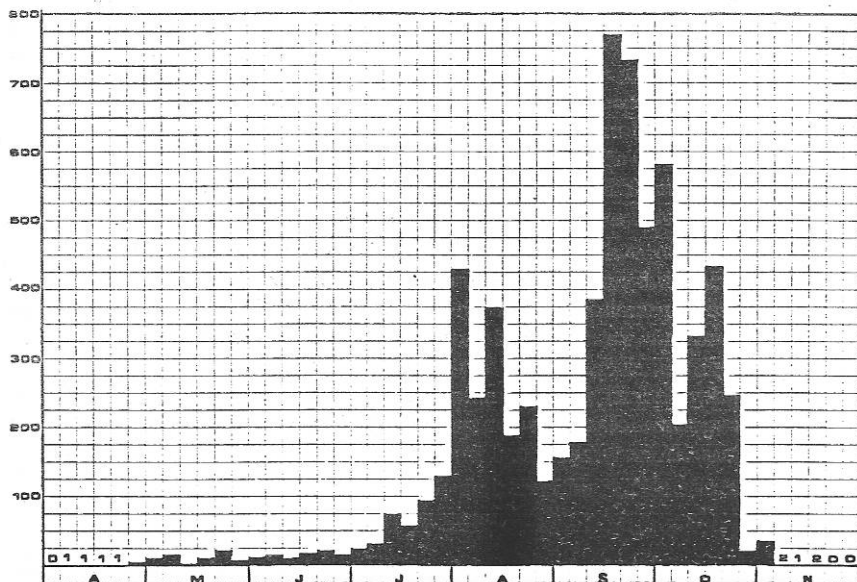
2. *Colias crocea* (FOURCROY)

Twee exemplaren is de totale oogst van de Oranje Luzernevlinder in 1987 voor België. Op 16 augustus werd te Lessive (prov. Namen) op een luzerneveld in bloei één exemplaar waargenomen (M. VAN OPSTAELE). Tijdens vogeltrektellingen werd op 18 oktober een tweede exemplaar gezien te Beerse (prov. Antwerpen) (J. BASTIAENS).

3. *Vanessa atalanta* (LINNAEUS)

Reeds op 9 april zag J. DE BAKKER een eerste *atalanta* te Lamswaarde (Z. VI.). Dat de soort opmerkelijk grote en vroege migratie gekend heeft, blijkt wel uit vier meldingen op 26 april uit het Calmeynbos in De Panne (S. SPRUYTTE) en twaalf meldingen op 2 mei uit Wenduine (A. DE TURCK). Opvallend is weer dat de vroegste waarnemingen bijna allemaal uit de kuststreek afkomstig zijn. In mei vloog de vlinder opvallend. Zo werd de soort op 9 mei door vijf verschillende medewerkers opgemerkt. De dagen dat de vlinder niet gezien werd zijn zeldzaam. De maand juni vertoonde eenzelfde beeld. In juli groeide het aantal waarnemingen gestaag, maar pas op het einde van deze maand is er sprake van tientallen per dag. Pas op 6 augustus kwam het dagtotaal voor de eerste keer boven de honderd uit. De tweede helft van deze maand en de eerste tien dagen van september was een terugval te konstateren. Dan gingen de aantallen weer flink omhoog. Dit is hoofdzakelijk te danken aan de doorgave van grote aantallen uit boomgaarden. Terwijl de meeste medewerkers slechts enkele waarnemingen verrichtten, meldten enkelen tientallen exemplaren :

E. DE BOECK : «Op zeer rijpe pruimen»; E. DUFRANG : «Vooral op rotte peren. Op 18, 21, 22 en 30 september steeds eenzelfde exemplaar met stuk uit rechtervleugel. Op 21 september 's nachts zeven stuks op de takken en bladeren van de pereboom». E. TAELEMAN nam mij op 16 september mee naar een tuin met vruchtbomen te Hulst. Tenminste 75 *atalanta*'s deden zich

Figuur 2 : Histogram *Vanessa atalanta* per 5 dagen (1987).

tegoed aan rottend fruit. Het leek wel of we in een overdekte vlinderhal terecht gekomen waren. Een spektakulair gezicht. E. TAELMAN stelde aange-
moedigd door dit schouwspel een onderzoek in. In totaal werden in een
drietal boomgaarden in Hulst en omgeving 972 *atalanta's* geteld in de
maanden september tot en met november.

Ook mede dankzij het sprokkelwerk van tientallen medewerkers bleven de
aantallen in de tweede helft van september tot en met 25 oktober hoog. Zo
werd b.v. de *atalanta* op 17 oktober gemeld door 32 verschillende medewer-
kers. Het dagtotaal was evenwel slechts 95! Na 25 oktober kwam er een sterke
terugval. Alleen op 2 november werden er nog 28 stuks gezien door 9 mede-
werkers. De rest van de maand november leverde hier en daar nog een
enkeling op. Vermeldenswaardig is zeker nog de ontpopping van een
eksemplaar in de vrije natuur op 8 november (E. VAN CAPPELLEN). Op 19
november werd de laatste gezien te Wonck (prov. Limburg) (J. PETIT).

Maandtotalen : april 10; mei 77; juni 95; juli 442; augustus 1609; september 2725; oktober 1843;
november 41.

Jaartotaal : 6842

4. *Cynthia cardui* (LINNAEUS)

De meeste medewerkers zagen de distelvlinder niet of slechts in een enkel
eksemplaar. Vroege meldingen kwamen uit Estinnes-au-Mont (prov. Hen.)
(S. DUPONT) op 9 mei en uit Lanaye (prov. Limburg) (J. PETIT) op 17 mei.
In juni werd de soort nergens waargenomen, maar vanaf 3 juli was de vlinder
schaars present. Augustus was - zoals gebruikelijk - de beste maand.
«Topdag» was 28 augustus met zes exemplaren. Geen enkele medewerker
zag meer dan twee distelvlinders op één dag. In september en oktober werd
verspreid over deze maanden nog een aantal exemplaren waargenomen. De
laatste werd gezien te Hulst op 24 oktober (E. TAELMAN).

Maandtotalen : mei 2; juni 0; juli 8; augustus 55; september 14; oktober 6.

Jaartotaal : 78

5. *Agrius convolvuli* (LINNAEUS)

Het vierde achtereenvolgende jaar met een zwakke migratie van de Winde-
pijlstaart. Het lage aantal gemelde exemplaren gaf ook dit jaar weer geen
inzicht in het verloop van de trekbewegingen van deze soort. Op 14 juli werd
het eerste eksemplaar gezien te Bigonville (Luxemburg) bij kamperfoelie-
struiken (G. SCHINGENGA). Een tweede zat op 27 juli in mijn val. Augustus
leverde slechts meldingen op de 19e, 26e en 30e. Van 12 tot en met 16
september werd de soort elke dag door steeds een andere waarnemer gesigna-
leerd. Op 23 september werd een dood eksemplaar gevonden en 27 september
zag S. SPRUYTTE het laatste levende eksemplaar te Nieuwkerke. Alleen op
10 oktober vond J. VAN GOMPEL nog een dood eksemplaar te Heist. Er
werden slechts twee rupsen opgemerkt : één op 17 augustus en één op 30
september.

Vindplaatsen : Lux.: Bigonville; W.Vl.: Heist, Hooglede, Aalbeke, Brugge, Oeselgem, Nieuw-
kerke; O.Vl.: Wachtebeke, Lokeren; Hen.: Estinnes-au-Val; Z.Vl.: Hulst, Lamswaarde.

Maandtotalen : juli 2; augustus 3 + 1 rups; september 6 + 1 rups; oktober 1.

Jaartotaal : 12 imago's + 2 rupsen

6. *Acherontia atropos* (LINNAEUS)

Op 2 juni zat op een lantaarnpaal een vrouwtje van de Doodshoofdvlinder te Schelle (prov. Antw.) (B. MAES). In een serre met druiven werd op 20 juni een tweede imago aangetroffen te Overijse (prov. Brabant) (W. DE PRINS, leg. M. PAS). De slechte zomer zal er ongetwijfeld debet aan geweest zijn dat rupsen noch poppen gevonden werden.

7. *Macroglossum stellatarum* (LINNAEUS)

Evenals in 1986 zijn er weer prachtig twee vliegperiodes bij de Kolibriepijlstaart te onderscheiden. Afgezien van een vroege waarneming op 3 juni te Ieper (S. SPRUYTTE) werden alle vlinders gezien van 30 juni (J. DE BAKKER te Lamswaarde) tot en met 14 juli (G. SCHINGENGA te Bionville) en van 6 september (A. LEMAN te Ruiselede) tot en met 2 oktober (L. MERVILLE te Westouter). De zeven exemplaren van de eerste generatie zijn ongetwijfeld weer echte migranten. Of de dertien exemplaren van de tweede periode vlinders zijn die zich hier ontwikkeld hebben is onduidelijk. De lange tijd - bijna twee maanden - tussen beide periodes doet het vermoeden rijzen dat de metamorfose vanwege de slechte zomer erg lang geduurd heeft. Natuurlijk staan de aantallen in geen enkele verhouding met die van het rekordjaar 1986.

Vindplaatsen : W.Vl.: Ieper, Nieuwkerke, Ruiselede, Westouter; O.Vl.: Lokeren-Daknam; Z.Vl.: Aardenburg, Lamswaarde, Hulst, Terneuzen; Antw.: Baarle-Hertog; Lim.: Sint-Truiden; Hen.: Froyennes.

Maandtotaal : juni 2; juli 6; augustus 0; september 11; oktober 2.

Jaartotaal : 21

8. *Hyles euphorbiae* (LINNAEUS)

Het derde achtereenvolgende jaar met één melding van de prachtige Wolfsmelkpijlstaart. Op een raam werd de pijlstaart op 19 juli te Deinze (prov. O.Vl.) aangetroffen (W. VANPOUCKE).

9. *Agrotis ipsilon* (HUFNAGEL)

De eerste ipsilon-uilen werden reeds op 16 mei gesignaleerd te Brecht (H. VAN BESAUW) met de HPL-lamp. Ook op 20, 21 en 30 mei werden ipsilon-uiltjes aangetrokken door vlindervallen. Juni en juli gaven ongeveer een zelfde beeld te zien. Pas vanaf 19 augustus werd de soort vrijwel elke dag wel ergens gezien. De dagtotalen waren en bleven zeer laag. Op 31 oktober vloog de laatste in mijn val te Hulst. Ondanks het feit dat de vlinder bijna twee maanden langer aanwezig was is het jaartotaal toch lager dan in 1986.

Vindplaatsen : Antw.: Brecht, Niel, Wijnegem, Antwerpen, Turnhout, Postel, Zwijndrecht; O.Vl.: Ursel, Hamme; Z.Vl.: Hulst; W.Vl.: Sint-Denijs, Koksijde; Namen: Membre sur Semois, Han sur Lesse, Belvaux; Luik: Esneux; Brabant: Anderlecht; Hen.: Estinnes-au-Mont.

Maandtotaal : mei 6; juni 5; juli 9; augustus 15; september 28; oktober 50.

Jaartotaal : 113

10. *Peridroma saucia* (HÜBNER)

A. RIEMIS ving de soort op 3 en 9 september respectievelijk te Weelde-Statie en te Postel (prov. Antw.). In de lichtval te Hulst vond ik deze uil op 4 en 16 september.

11. *Mythimna vitellina* (HÜBNER)

Op 21 september hield G. DE PRINS een nachtvangst met smeer en licht te Schilde (prov. Antw.). De smeerplaatsen werden 22 en 23 september gecontroleerd. Op 23 september zat er bij een van de smeerplaatsen een prachtig vrouwtje van deze mooie roodachtig gele noctuide. Het is de eerste vangst van deze soort voor de provincie Antwerpen. De kou-front-theorie (zie *sacraría*) is ook voor deze vangst ongetwijfeld erg plausibel.

12. *Mythimna unipuncta* (HAWORTH)

Van deze zeer zeldzame migrant werd op 11 juli één vlinder aangetrokken in de val te Sint-Denijs (prov. W.Vl.) (G. GLABEKE). Het was een puntgaaf eksemplaar.

13. *Actinotia hyperici* (DENIS & SCHIFFERMÜLLER)

Dit uiltje werd voor de eerste maal in België aangetroffen (zie DE TURCK 1988). Op 11 augustus kwam de soort samen met tientallen gamma-uiltjes op licht te Anderlecht (A. DE TURCK).

14. *Heliothis armigera* (HÜBNER)

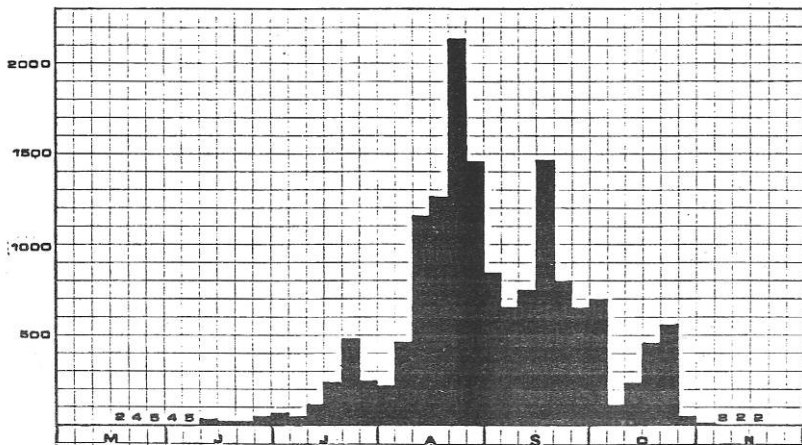
Op 21 oktober zat een vrij gaaf eksemplaar van deze «Noctua del tomate» in mijn val. In onze streken behoort de soort tot de zeer zeldzame migranten. Dat de windrichting bij de komst van deze migrant een overwegende rol speelde is zeer waarschijnlijk. Op 18, 19 en 20 oktober heerste er een Z tot ZO-wind.

15. *Chrysoideixis chalcites* (ESPER)

Alleen in 1959 en 1961 werd de soort tot nu toe telkens in één enkel eksemplaar in België aangetroffen (DAELE & PELERENTS 1965). Als de soort op drie plaatsen in de provincie Antwerpen plots werd gevangen (DE PRINS 1988) en als er bovendien meldingen komen uit Anderlecht en Hulst, dan moet er sprake geweest zijn van migratie. Op 15 augustus werd de eerste gevonden te Zwijndrecht (B. MAES). Op 30 augustus volgde een tweede te Niel (G. & W. DE PRINS). In september werd de soort respectievelijk gevangen op 4 september te Zwijndrecht (B. MAES), op 6 september te Merksem (G. DE PRINS) en op 17 september te Anderlecht (W. TROUKENS). Op 27 oktober vloog een eksemplaar in de val te Hulst en op 30 oktober werd de laatste aangetrokken door licht te Zwijndrecht (B. MAES). Of de soort zich evenals in Nederland o.a. in kassen zal weten te handhaven (LEMPKE 1976-1986) zal uit volgende jaren blijken.

16. *Autographa gamma* (LINNAEUS)

Op 16 mei ontpopte bij A. LEMAN te Ruiselede een gamma-uiltje in een kweekkasje voor vlinders dat onverwarmd, maar wel beschermt tegen een zuidermuur is aangebouwd. LEMAN schrijft : «Hieruit meen ik te mogen besluiten dat heel wat rupsen of poppen in kassen waar b.v. groenten gekweekt worden, hier kunnen overwinteren en in de lente uitkomen.» Uit de artikelen van PEERDEMAN (1962-1964) en uit diverse trekvlindersverslagen van LEMPKE kan worden afgeleid dat het uiltje als rups hier inderdaad soms kan overwinteren. Het gaat hierbij na ontpopping om eksemplaren van het

Figuur 1 : Histogram *Autographa gamma* per 5 dagen (1987).

donkere type. De echte migranten zijn bleek van kleur. Het aantal overwinteraars is zeer laag. Het is daarom aan te bevelen dat de vroege exemplaren nader onderzocht worden. Op 17 mei werd te Grobbendonk (F. JACOBS) de eerste migrant waargenomen. Verspreid over de rest van deze maand werden hier en daar nog een paar gamma-uiltjes gesignaleerd. Ook begin juni waren er nog veel dagen zonder waarnemingen. Op 10 juni begon de bekende ononderbroken reeks waarnemingen. Tot half juli waren de dagtotalen zeer laag. Vanaf 14 juli was er sprake van tientallen per dag en na 10 augustus lagen de dagtotalen ruim boven de honderd. Topdag was 21 augustus met 908 gemelde exemplaren. Tot 5 oktober bleven de dagtotalen hoog. Een uitschieter was zeker nog 20 september met 579 stuks. Dan zakten de dagtotalen tot ver onder de honderd, maar van 17-25 oktober viel een derde piek te noteren. 22 oktober met 316 exemplaren was in deze periode het hoogtepunt. Na 27 oktober werden nog slechts enkele gamma-uiltjes per dag genoteerd. Alleen de zonnige 2de november haalde nog net tien exemplaren. Verspreid over de eerste drie weken van november werd af en toe nog een exemplaar gemeld. De laatste van 1987 vloog op 21 november in mijn val. Na een aantal magere jaren mag dit jaar als «normaal» voor het gamma-uiltje genoteerd worden.

Maandtotalen : mei 11; juni 125; juli 974; augustus 6742; september 5152; oktober 2195; november 22.

Jaartotaal : 15221

17. *Rhodometra sacraría* (LINNAEUS)

Tot de verrassingen van 1987 behoort zeker dit spannertje. Op 22 augustus ving B. MISONNE het eerste exemplaar te Poppel. Drie dagen later zat een tweede exemplaar bij mij in de val. Op 18 september werd de derde naar de lamp gelokt in de duinen te Koksijde (M. FAQUAET). Twee dagen daarna zat er weer één mannetje in de val te Hulst. Op die 20e september werd om drie uur 's middags één exemplaar gevangen te Dourbes (A. KEYMEULEN). Een

heel laat exemplaar werd tenslotte nog gezien te Hamme op 31 oktober (H. KINDERS).

Vindplaatsen : W.Vl.: Koksijde; O.Vl.: Hamme; Antw.: Poppel; Z.Vl.: Hulst; Namen: Dourbes.
Maandtotalen : augustus 2; september 3; oktober 1
Jaartotaal : 6

Over de vlinders die ons in augustus bereikten schrijft weerkundig medewerker GIELEN : «De vlinders zijn door tropische lucht voor 22 augustus in ons land aangekomen. De vlinders kunnen rechtstreeks uit Afrika gekomen zijn. Het is mogelijk dat de vlinders tussen 21-22 augustus door een koufront uit het westen gestopt werden.» Ook de vlinders van 18 en 20 september bevestigen deze «kou-front» theorie. Een hogedrukgebied zorgde op 17 september voor temperaturen van 25-27 graden. Op 18 september trok een koufront over België. De temperatuur viel terug naar 20 graden en op 19 september naar 16 graden.

18. *Udea ferrugalis* (HÜBNER)

Afgezien van één enkel exemplaar op 12 juni te Hoogdele (F. VERLOOVE) verscheen de soort wederom alleen in de herfst. Op 3 oktober werd het tweede exemplaar waargenomen. Nummer drie was er op 17 oktober pas. Vanaf die dag was de soort haast dagelijks aanwezig met zelfs tien exemplaren op 31 oktober. De laatste werd gezien op 1 november te Presgaux (M. GILLARD).

Vindplaatsen : W.Vl.: Hoogdele; Antw.: Zwijndrecht; Z.Vl.: Hulst; Namen: Presgaux, Belvaux;
Brabant: Sint-Jans-Molenbeek.

Maandtotalen : juni 1; oktober 31; november 1.

Jaartotaal : 33

19. *Nomophila noctuella* (DENIS & SCHIFFERMÜLLER)

Het enige (vrouwelijke) exemplaar werd op 30 oktober te Zwijndrecht (prov. Antw.) aangetrokken met de lichtval (B. MAES).

20. *Palpita unionalis* (HUBNER)

Na de eerste vangst van deze pyralide op 13 september 1932 nabij Virton (BERGER 1945) is deze soort een met grote tussenpauzen zeer zeldzame verschijning geworden. Tot 1982 waren slechts 9 exemplaren uit België bekend (DE PRINS 1982). Alleen in 1983 werden daarna nog twee exemplaren gevangen (VERMANDEL 1985). Drie exemplaren in 1987 is dus erg goed. Op 18 september werd de eerste gevangen in de duinen te Koksijde op licht (M. FAQUAET). Twee dagen later ving W. DE PRINS een mannetje te Antwerpen-Linkeroever. Tenslotte vond B. MAES in de voetgangerstunnel onder de Schelde een dood exemplaar op 2 november. Ook voor deze soort geldt de kou-front-theorie als interpretatie (zie *sacraria*).

21. *Plutella xylostella* (LINNAEUS)

Op 28 april werden de eerste koolmotjes gevangen te Niel (W. DE PRINS) en te Hulst. In mei werd slechts één exemplaar gezien op de 26e. Daarna moet weer worden gewacht tot 10 juli. Vanaf die datum was de soort regelmatig - met soms tussenpauzes van meer dan een week - in een enkel exemplaar aanwezig. Op 2 oktober werden de laatste op licht gevangen te Belvaux (M. FAQUAET).

Vindplaatsen : W.VI.: Koksijde; Z.VI.: Hulst; Antw.: Niel, Zwijndrecht; Brabant: Dilbeek.
Maandtotalen : april 2; mei 1; juni 0; juli 14; augustus 7; september 6; oktober 3.
Jaartotaal : 33

Evenals voorafgaande jaren zijn ook nu weer een aantal gegevens binnengekomen die niet in het eigenlijk verslag worden opgenomen. Het gaat om soorten waarbij twijfel bestaat aan hun status.

A. *Aporia crataegi* (LINNAEUS)

Het Groot Geaderd Witje is langzamerhand een grote zeldzaamheid geworden. Het mag dan ook betwijfeld worden of deze soort nog inheems is in Noord-België. De zeldzame waarnemingen zijn waarschijnlijk schuchtere pogingen om het areaal (weer) noordwaarts uit te breiden. Op de late datum 27 juli werd de soort fouragerend gezien te Sint-Denijs (G. GLABEKE) en helemaal uitzonderlijk is de waarneming van 18 augustus te Deerlijk (prov. W.VI.) (Natuurwerkgroep De Gavers).

B. *Lomographa trimaculata* (DE VILLERS)

Alleen op 19 en 24 augustus werd de soort gevangen te respectievelijk Dilbeek en Anderlecht (W. TROUKENS). Beide exemplaren behoren tot f. *cognataria*.

C. *Mythimna albipuncta* (DENIS & SCHIFFERMÜLLER)

Ook deze soort leeft hier ongetwijfeld op de rand van haar areaal. Op 24 mei werd de eerste gemeld uit Sint-Denijs (G. GLABEKE). Tot 28 juni werden er slechts 11 exemplaren gezien van de eerste generatie. De tweede generatie werd waargenomen tussen 8 augustus en 24 september met slechts 17 exemplaren.

Maandtotalen : mei 2; juni 9; juli 0; augustus 5; september 12.

Jaartotaal : 28

D. *Hoplodrina ambigua* (DENIS & SCHIFFERMÜLLER)

Slechts enkele medewerkers hebben deze soort geobserveerd. De eerste generatie liet zich erg laat, maar talrijk zien tussen 30 juni en 28 juli met in totaal 78 exemplaren. Van de tweede generatie werden zeer verspreid slechts enkele vlinders waargenomen op 28 augustus (Hulst), 3 september (Dilbeek), 21 september (Zwijndrecht) en 4 oktober (Dilbeek).

E. *Macdunnoughia confusa* (STEPHENS)

In gunstige jaren kan het uiltje zich handhaven. Slechts twee meldingen geven aan dan *confusa* daar momenteel moeite mee heeft. Op 2 augustus en 14 september werd de soort telkens eenmaal op licht gevangen te Hamme (prov. O.VI.) (H. KINDERS).

F. *Autographa bractea* (DENIS & SCHIFFERMÜLLER)

Weer twee meldingen uit een streek waar de soort inheems zou kunnen zijn. Op 13 juli één exemplaar te Barvaux (prov. Luik) (H. VAN BESAuw) en op 20 juli één te Mürringen (prov. Luik) (P. DURINCK).

G. *Catocala fraxini* (LINNAEUS)

Op 18 oktober werd te Membre sur Semois (prov. Namen) een exemplaar aangetrokken door licht (fam. JANSSENS).

H. *Proserpinus proserpina* (PALLAS)

Zes rupsen van de Teunispijlstaart werden op 13 augustus aangetroffen te Rivière. Om ecologische oorzaak stierven ze alle voor hun verpopping (G. DEMOULIN).

Tot slot

Opgemerkt moet zeker worden dat er geen meldingen binnen kwamen van *I. lathonia*, *M. l-album* en *D. chryson*.

Een dankwoord aan :

- alle medewerkers van het Belgisch Trekvlinderonderzoek voor hun nauwkeurig noteren en doorsturen van hun gegevens.
- de heren Kris BUYTAERT en Peter GIELEN die ook dit jaar alle weerkundige informatie verstrekten.
- de heer A. DE TURCK voor het schrijven van het résumé en de franstalige, verkorte versie.
- de heer Roger MAHU voor het samenstellen van de histogrammen.
- de Eliassen-Uyttenboogaertstichting voor het verstrekken van subsidie.

Een oproep aan alle vlinderliefhebbers om zich aan te melden als medewerker. U ontvangt dan de benodigde formulieren en de laatste nieuwsbrief.

Literatuur

- Berger, L.A., 1945. Espèces nouvelles pour la faune belge - *Margaronia unionalis* Hb. - *Lambillionea* 45 : 9-10.
- Daele, E. van & Pelerents, C., 1965. Beschouwingen over trekkende nachtvlinders in het samen-vloeiingsgebied van Schelde en Leie. - *Biol.Jb.Dodonaea* 33 : 220-233.
- Lempke, B.J., 1941-1986. Trekvlinderverslagen 1940-1986. - *Ent.Ber. Amst.* 10-47.
- Lempke, B.J., 1982-1986. Interessante waarnemingen en vangsten van Lepidoptera. - *Ent.Ber. Amst.* 42-46.
- Peerdeman, M., 1962-1964. Waarnemingen van *Autographa gamma* L (Lep., Noct.). - *Ent.Ber. Amst.* 22 : 149-151; 23 : 173-174; 24 : 137-140.
- De Prins, G., 1988. *Chrysodeixis chalcites* (ESPER, 1789) nu ook in het Antwerpse (Lepidoptera : Noctuidae). - *Phegea* 16 : 11-12.
- De Prins, W.O., 1977. Katalogus van de Antwerpse Lepidoptera. Deel 2 : Microlepidoptera. - Bijlage *Phegea* 8 : 39.
- De Turck, A., 1988. *Actinotia hyperici* (DENIS & SCHIFFERMÜLLER, 1775), een nieuwe soort voor de Belgische fauna (Lepidoptera : Noctuidae). - *Phegea* 16 : 77-79.
- Vermandel, E., 1985. Opvallende Belgische trekvlinderwaarnemingen in 1982 en 1983. - *Phegea* 13 : 105-108.

Lépidoptères migrateurs en 1987, quatrième compte-rendu annuel (version abrégée)

1. *Colias hyale* : un le 9 mai, un le 26 juin et huit en août et septembre. Tous au sud de la ligne Sambre-Meuse.
 2. *Colias crocea* : un le 16 août dans la province de Namur et un autre le 18 octobre dans la province d'Anvers.
 3. *Vanessa atalanta* : dix en avril, présent en nombre au mois de mai, puis totaux croissant lentement. La plus forte densité de l'espèce se situe début août. En septembre et octobre très forte densité dans les vergers. En novembre on compte encore 41 exemplaires. Total annuel : 6842.
 4. *Cynthia cardui* : deux au mois de mai. A partir du début de juin régulier mais faiblement représenté. La plus forte densité se situe au mois d'août. Le dernier est signalé le 24 octobre. Total annuel : 78.
 5. *Agrius convolvuli* : entre le 14 juillet et le 10 octobre : 12 exemplaires et 2 chenilles.
 6. *Acherontia atropos* : deux papillons au mois de juin.
 7. *Macroglossum stellatarum* : un le 3 juin. Sept papillons entre le 30 juin et le 14 juillet. La deuxième génération se situe entre le 6 septembre et le 2 octobre avec seulement 13 papillons.
 8. *Hyles euphorbiae* : un papillon en Flandre orientale le 19 juillet.
 9. *Agrotis ipsilon* : seulement 113 exemplaires entre le 16 mai et le 31 octobre, disséminés sur toute la période.
 10. *Peridroma saucia* : entre le 3 et le 6 septembre 4 exemplaires signalés.
 11. *Mythimna vitellina* : un exemplaire le 23 septembre à Schilde (prov. d'Anvers).
 12. *Mythimna unipuncta* : un migrateur le 11 juillet (prov. de Flandre occidentale : Sint-Denijs).
 13. *Actinotia hyperici* : nouveau pour la faune belge. Un le 11 août à Anderlecht (prov. du Brabant).
 14. *Heliothis armigera* : un exemplaire frais le 20 octobre à Hulst (Zeeuws-Vlaanderen, Pays-Bas).
 15. *Chrysoideixis chalcitis* : six papillons entre le 15 août et le 30 octobre. Avant 1987 seulement deux exemplaires de cette espèce avaient été vus en Belgique.
 16. *Autographa gamma* : onze au mois de mai. Puis deux au mois de juin. A partir du 10 juin journellement présent jusqu'au 27 octobre. Très fortes densités au mois d'août et septembre et entre le 17 au 25 octobre. Ensuite encore 22 papillons signalés au mois de novembre. Total annuel : 15221.
 17. *Rhodometra sacraria* : entre le 22 août et le 20 septembre cinq migrateurs sont signalés. Un sixième le 31 octobre.
 18. *Udea ferrugalis* : un le 12 juin, le second le 3 octobre et entre le 17 octobre et le 1 novembre 31 migrateurs.
 19. *Nomophila noctuella* : un exemplaire le 30 octobre à Zwijndrecht (prov. de Flandre orientale).
 20. *Palpita unionalis* : un migrateur le 18 septembre, un autre le 20 septembre et le 2 novembre un exemplaire trouvé mort. Tous dans la province d'Anvers.
 21. *Plutella xylostella* : entre le 28 avril et le 2 octobre au total 33 exemplaires.
- Ou bien pas de migration en 1987, ou incertitude au statut de migrateur sur de grandes distances, mais d'importance pour l'étude des lépidoptères migrateurs.
- A. *Aporia crataegi* : un le 17 juillet et un le 18 août. Tous les deux en Flandre occidentale.
 - B. *Lomographa trimaculata* : uniquement le 19 et le 24 août un exemplaire. Tout les deux de la f. *cognataria*. A nouveau près de Bruxelles.
 - C. *Mythimna albipuncta* : la première génération du 24 mai au 28 juin avec 11 exemplaires. La deuxième du 8 août au 24 septembre avec 21 exemplaires.
 - D. *Hoplodrina ambigua* : entre le 30 juin et le 28 juillet 78 exemplaires. De la seconde génération entre le 28 août et le 4 octobre seulement 4 exemplaires!
 - E. *Macdunnoughia confusa* : seulement deux papillons. Le premier le 2 août et le second le 14 septembre. Tout les deux à Hamme (prov. de la Flandre orientale).
 - F. *Autographa bractea* : le 13 et le 20 juillet chaque fois un papillon (prov. de Liège).
 - G. *Catocala fraxini* : un papillon le 18 octobre (Membre sur Semois, prov. de Namur).
 - H. *Proserpinus proserpina* : six chenilles le 13 août à Rivière.

Migrating Lepidoptera in 1987, fourth annual report (abridged version)

1. *Colias hyale* : one on 9 May, one on 26 June and eight in August and September. All south of the line Meuse/Sambre.
 2. *Colias crocea* : one on 16 August in the prov. of Namen and one on 18 October in the prov. of Antwerp.
 3. *Vanessa atalanta* : ten in April. In May already present in high numbers. After that a slow increase. Most of the first generation in early August. In September and October large numbers in orchards. In November still 41 butterflies. Total number : 6482.
 4. *Cynthia cardui* : two in May. From the beginning of June regularly but scarcely present. Most in August. The last one on 24 October. Total number : 78.
 5. *Agrius convolvuli* : between 14 July and 10 October : 12 moths and 2 caterpillars.
 6. *Acherontia atropos* : two specimens in June.
 7. *Macroglossum stellatarum* : one on 3 June. Seven between 30 June and 14 July. The second generation from 6 September till 2 October with 13 specimens.
 8. *Hyles euphorbiae* : one moth in the prov. of East-Flanders on 19 July.
 9. *Agrotis ipsilon* : only 113 specimens between 16 May and 31 October spread over the whole period.
 10. *Peridroma saucia* : between 3 and 16 September four specimens.
 11. *Mythimna vitellina* : one on 23 September at Schilde (prov. of Antwerp).
 12. *Mythimna unipuncta* : one migrant on 11 July at Sint-Denijs (prov. of West-Flanders).
 13. *Actinotia hyperici* : a new species to the Belgian fauna. One on 11 August at Anderlecht (near Brussels).
 14. *Heliothis armigera* : one specimen on 21 October at Hulst (Z.VI.).
 15. *Chrysodeixis chalcites* : six moths between 15 August and 30 October. Until 1987 only two specimens were caught in Belgium.
 16. *Autographa gamma* : eleven in May. A few at the beginning of June. From 10 June continuously present till 27 October. Very large numbers in August and September and between 17-25 October. Still 22 moths in November. Total number : 15221.
 17. *Rhodometra sacraria* : between 22 August and 20 September five migrants. Number six on 31 October.
 18. *Udea ferrugalis* : one on 12 June, one on 3 October and between 17 October and 1 November 31 migrants.
 19. *Nomophila noctuella* : one specimen on 30 October at Zwijndrecht (prov. of Antwerp).
 20. *Palpita unionalis* : one migrant on 18 September, one on 20 September and on 2 November still one specimen found dead. All in the prov. of Antwerp.
 21. *Plutella xylostella* : between 28 April and 2 October total number of 33 specimens.
- Or no migration in 1987, or doubts about migrating over a large distance, or doubts about status in Belgium, but of importance for the study of migrating Lepidoptera in Belgium.
- A. *Aporia crataegi* : one on 27 July and one on 18 August. Both in the prov. of West-Flanders.
 - B. *Lomographa trimaculata* : only on 19 and 24 August one f. *cognataria* again near Brussels.
 - C. *Mythimna albipuncta* : the first generation from 24 May till 28 June with 11 specimens. The second generation from 8 August till 24 September with 21 specimens.
 - D. *Hoplodrina ambigua* : between 30 June and 28 July only 78 specimens. Of the second generation between 28 August and 4 October only four.
 - E. *Macdunnoughia confusa* : only two moths. One on 2 August and one on 14 September. Both at Hamme (prov. of East-Flanders).
 - F. *Autographa bractea* : on 13 and 20 July one moth in the prov. of Luik.
 - G. *Catocala fraxini* : one Clifden Nonpareil on 18 October at Membre sur Semois (prov. of Namen).
 - H. *Proserpinus proserpina* : six caterpillars on 13 August at Rivière.